

Nr 132.

Av herr **Asplund**, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m.

Uti Kungl. Maj:ts den 15 dennes avlåtna proposition angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m. har föreslagits en ändring av grunderna för detsammias beräkning, som, utöver den genom nedgången av levnadskostnadsindex uppkommande automatiska nedgången med 46 milj. kr. av kostnaderna för dyrtidstillägg, skulle medföra en ytterligare besparing för statskassan på något över 33 milj. kr. Att en ytterligare nedsättning av dyrtidstilläggen utöver den, som direkt följer av index' nedgång, under nuvarande statsfinansiella läge är nödvändig, skall icke bestridas, och huru kännbar än den av Kungl. Maj:t föreslagna nedsättningen kan vara för stora grupper av statstjänarna, skall jag icke här inlåta mig på frågan, huruvida det varit alldeles ofrånkomligt att gå så långt som Kungl. Maj:t. Men jag kan icke undgå att uttala den meningen att det varit lyckligare, om man beträffande avvägandet av dyrtidstilläggens belopp såväl för olika lönegrupper som för befattningshavare i samma löneställning, men med försörjningsplikt av olika omfattning, gått mindre hårdhänt fram mot de principer i dessa hänseenden, som under föregående riksdagar arbetat sig fram och vunnit godkännande. I själva verket har Kungl. Maj:t helt kastat över bord den s. k. behovsprincipen i den mån frågan är om beredande av en för alla lönegrupper lika kompensationsfyllnad för ett visst existensminimum utöver den enligt nu gällande grunder till nio tiondedelar av 55 % eller till 49,5 procent uppgående dyrtidskompensationen å lönen. Den hittills utgående kompensationsfyllnaden av ytterligare 40,5 % å den del av månadslönen, som ej överstiger 85 kr. (existensminimum), har alldeles slopats, och de förutvarande s. k. barntilläggen, utgörande för varje barn under 16 år en kompensationsfyllnad av likaledes 40,5 % å 15 kr. av återstående månadslön, således ett för alla lönegrupper lika stort tillägg för varje barn, hava likaledes borttagits. I stället föreslås ett procentuellt barntillägg, utgörande tio procents förhöjning å dyrtidstillägget, i ett för allt alldeles oberoende av antalet barn. En löntagare med 7,800 kr. i årslön eller mera (oreglerat verk) får sålunda, även om han

har ett barn under 16 år att försörja, som bidrag därtill ett tillägg, som vid index 75 utgör 289 kr., medan en vaktmästare i lägsta lönegraden, 1,450 kr. erhåller i barnförsörjningsbidrag 54 kronor, även om han skulle hava dussinet fullt. Beträffande icke barnförsörjande befattningshavare åter föreslås, om de äro yngre än 25 år, vare sig gifta eller ogifta, en befrielse från halva och om de äro över 25 år och ogifta en befrielse av hela nu stadgade avdrag å dyrtidstillägget, som utgör resp. 20 och 10 procent. Nu gällande bidrag för hustru utan barn har således borttagits.

Frånsett omförmälda proportionellt på lönen utgående barnförsörjningsbidrag och det delvis bibehållna avdraget för icke-försörjare under 25 år, har Kungl. Maj:t således lämnat behovsprincipen å sido och format dyrtidstillägget som ett rent lönetillägg, utgående med 50 procent eller en halv procent högre än den del av det nuvarande dyrtidstillägget, som utgör direkt kompensation å lönen. Hade nu förhållandena medgivit en någorlunda fullständig kompensation för kvarstående levnadskostnadsförhöjning, så hade en sådan tillfällig löneförbättring i direkt proportion till bestående löner intill dess en definitiv lönereglering kunnat genomföras, varit fullt på sin plats. Men när statens förmåga till sådant begränsar sig till endast hälften av levnadskostnadsökningen, synes det mig ej vara riktigt att göra fördelningen av de tillgängliga medlen utan hänsyn till de olika befattningshavarnas förmåga att bära den icke kompenserade delen av dyrtiden. Härvid måste behovsprincipen göra sig gällande i minst lika stor utsträckning som vid beskattningen, så att existensminimum och den del av inkomsten, som åtgår till barnförsörjning, icke belastas lika hårt som den högre inkomsten.

Då ingen med fog lär kunna göra gällande, att befintliga missproportioner i löneförhållandena olika lönegrupper emellan hava sin rot i nu gällande bestämmelser om dyrtidstilläggens beräkning, utan orsakerna måste sökas hos de beslutade löneregleringarna, torde det icke vara rätta vägen att söka rättelse häri enbart genom en förändring av dyrtidstilläggen, som på grund av det finansiella nödläget måste taga stor hänsyn även till andra förhållanden än de rent lönetekniska. Den bästa vägen för vinnande av nödiga besparingar genom dyrtidstilläggens beskärning vore därför utan tvivel att göra sådana nedsättningar i de procentsatser, som gälla för närvarande jämte någon nedsättning i det belopp, för vilket s. k. full kompensation utgår, att nedsättningen av dyrtidstilläggen bleve åtminstone något så när procentuellt lika över hela linjen i förhållande till nu utgående dyrtidstillägg. Då jag emellertid har mig bekant att motion härom kommer att väckas på annat håll, men det icke är uteslutet, att det föreslagna nya systemet, om det kompletteras med bestämmelser, som taga hänsyn till behovsprincipen i något så när samma utsträckning som nu gällande, kunde, tekniskt sett, vinna

sympatier, har jag ansett mig böra motionsvis framlägga förslag om sådana förändringar. Motionen avser sålunda i främsta rummet att bereda tillfälle till dryftande av ett sådant system och gäller först i andra hand yrkande om en viss procentsats, då dennas storlek ju är beroende på tillgängliga medel.

Då Kungl. Maj:ts förslag innefattar en rätt kraftig sänkning av det avdrag, som f. n. göres från dyrtidstillägget för icke-familjeförsörjare, en tiondedel för sådana över 25 år och två tiondedelar för yngre (då nämligen de förra skulle helt befrias från avdrag och de senare erhålla avdrag med endast en tiondedel), torde minskningen i kompensationsfyllnad kunna göras uteslutande på det s. k. existensminimum, 85 kr. pr månad eller 1,020 kr. pr år, och det s. k. barnstillägget fortfarande kunna bibehållas oförändrat såsom kompensationsfyllnad på 15 kr. av månadslönen eller 180 kr. av årslönen för varje barn under 16 år. Förslaget ansluter sig i fråga om upphörandet av det särskilda tillägget för hustru utan barn till Kungl. Maj:ts förslag, men fördelar barnstillägget med samma belopp pr barn för olika lönegrader, medan Kungl. Maj:ts förslag icke tar någon hänsyn till barnantalet eller till behovet av barnförsörjningsbidrag, utan gör beloppets storlek direkt proportionellt mot lönens storlek.

Då Kungl. Maj:ts förslag gör så gott som hela det inbesparade beloppet på indragningen av kompensationsfyllnaden för existensminimum, som träffar alla med lika stort belopp, oavsett löneställningen, så möter det för övrigt stora svårigheter att undslippa en nedsättning av existensminimum, om man främst tar i betraktande att få ned kostnaderna så långt som möjligt. Jag har därför också i förslaget måst räkna med en nedsättning till alternativt 60 eller 50 kr. pr månad, motsvarande pr år resp. 720 eller 600 kr. Att märka är emellertid, att genom denna nedsättning blir det rum för löntagare i lägre lönegrader att utfå kompensationsfyllnad för ett större antal barn än nu är fallet. Barnstilläggen begränsas nämligen uppåt av den bestämmelsen, att dyrtidstillägget under inga förhållanden får gå till högre sammanlagt belopp än grundtalet gånger månadslönen. Såsom framgår av den motionen bifogade tabellen, erhåller en vaktmästare vid oreglerat verk i löneställningen 1,450 kr. pr år vid den beräknade index 175 samma nedsättning från nu gällande grunder eller 72 kr. per år, vare sig existensminimum beräknas till 720 eller 600 kr. pr år. Om man väljer summan 600 kr. pr år, blir det också möjligt att lämna något högre lönekomensation, vilken redan vid den nämnda löneställningen 1,450 kr. pr år ungefär uppväger minskningen av existensminimum från 720 kr. till 600 kr.

Vid beräkningen av dyrtidstilläggen kan det avsedda resultatet utan större besvär vinnas på följande sätt. Sedan den utgående månadslönens belopp

fixerats för varje befattningshavare och barnantalet antecknats ur de uppgifter över familjeförhållandena, som krävas även om Kungl. Maj:ts förslag skulle oförändrat antagas, lägges till månadslönen dels ett belopp av 60, eventuellt 50 kr., motsvarande det s. k. existensminimum, dels för varje underhållet barn under 16 år 15 kr. Överstiger summan två gånger månadslönen avkortas den till detta belopp. På fyrtiofem, eventuellt fyrtio procent av det sålunda erhållna beloppet, tilläggsunderlaget, utgår det normala dyrtidstillägget för icke-familjeförsörjare efter det av Kungl. Maj:t fastställda talet för levnadskostnadsökningen, eventuellt avrundat nedåt till närmaste hela femtal, om man vill bibehålla den å Kungl. Maj:ts förslag övergivna, nu gällande metoden att göra omräkning av dyrtidstilläggen för varje den minsta förändring av index. Till icke-familjeförsörjare under 25 år avkortas dyrtidstillägget med en tiondedel. För definitivt nyreglerade verk beräknas tilläggsunderlaget efter 27, eventuellt 22 procent i stället för de ovannämnda 45, eventuellt 40 procent, som ifrågasätts beträffande icke reglerade verk.

Den korta motionstiden och angelägenheten att icke i onödan fördyra riksdagstrycket tvinga mig att hänvisa den intresserade läsaren till bifogade tabellbilagor, varav kan bedömas huru nedsättningarna i dyrtidstillägg från nu utgående, beräknat efter index 175, ställa sig för befattningshavare i olika löneställning och med olika försörjningsplikt dels enligt Kungl. Maj:ts förslag, dels enligt ovan skisserade, varav jag såsom yrkande valt alternativet 50 kr. pr månad eller 600 kr. pr år som beräknat existensminimum och 45 % för beräkning av tilläggsunderlaget, resp. 27 % för reglerade verk. Detta alternativ torde medföra en besparing av något över tjugu milj. kr., jämfört med nuvarande bestämmelser vid index 175. Utbytas siffrorna 45 och 27 mot resp. 40 och 22 torde besparingen uppgå till åtskilligt över 30 milj., sannolikt närma sig den för Kungl. Maj:ts förslag beräknade å 33 milj. kr.

Under åberopande av det anförda får jag alltså hemställa,

att riksdagen ville bifalla Kungl. Maj:ts i propositionen nr 2 avlåtna förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m. under förutsättning att följande ändringar vidtagas:

Dyrtidstillägg skall utgå med jämnt, nedåt avrundat krontal efter ett procenttal, som för befattningshavare vid icke reglerat verk utgör 45 och för annan 27 procent av det utav Kungl. Maj:t fastställda talet för levnadskostnadsökningen och som avrundas till närmast lägre hela tal och beräknas på ett till jämnt krontal ned-

åt avrundat tilläggsunderlag, som erhålles, om man till den för månad uppburna avlöningen lägger dels för varje befattningshavare 50 kr., dels för befattningshavare, som på grund av försörjningsplikt underhåller barn under 16 års ålder, 15 kr. för varje sådant barn, varvid skall iakttagas, att nämnda tilläggsunderlag icke må överstiga dubbla månadsavlöningen; dock att beträffande befattningshavare, som icke på grund av försörjningsplikt underhåller barn under 16 år och icke uppnått 25 års ålder, dyrtidstillägget minskas med en tiondedel.

Stockholm den 26 januari 1923.

C. I. Asplund.

**Avlöningar och dyrtidstillägg per år för statens befattningshavare i olika lönegrader
index 175 enligt nedanstående alternativ i**

Alt. A: Nu gällande grunder.

» B: Kungl. Maj:ts förslag.

» C: Motionärens förslag (med den rättelse betr. reglerade verk, att 16 enheter skola avräknas från det till 45 % av index föreslagna procenttal, varefter tillägg utgår vid icke reglerade verk i stället för i motionens yrkande gjorda förslag, att talet 45 skall minskas med 18 till 27).

I kolumnen »Ändring» anges ökning i förhållande till tillägg enligt nuvarande grunder dyrtidstillägg enligt

a) Befattningshavare vid definitivt löner reglerade verk.

Lönegrad eller befattning samt alternativ (se ovan!)	Avlöning 1914: — 1922: —	Tillägg enl. alt. med ändring, absolut och i % av lön + nuv. dyrtidstillägg														
		Löntagare utan barnförsörjning						Löntagare med barn under 16 år att försörja								
		under 25 år			över 25 år			ett barn			tre barn			fem barn		
		Till- lägg	Ändring kr. %		Till- lägg	Ändring kr. %		Till- lägg	Ändring kr. %		Till- lägg	Ändring kr. %		Till- lägg	Ändring kr. %	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
(3:e) Byråchef, slutlön, dyrtid	14: 8,700	Torde ej förekomma														
Alt. A	22: 11,940	—	—	—	2,256	—	—	2,544	—	—	2,620	—	—	2,696	—	—
» B	—	—	—	—	1,824	-432	-3.0	2,006	-538	-3.7	2,006	-614	-4.2	2,006	-690	-5.0
» C	—	—	—	—	1,734	-522	-3.7	1,764	-780	-5.5	1,824	-796	-5.6	1,884	-812	-5.5
» D	—	—	—	—	1,728	-528	-3.7	1,824	-720	-5.1	1,920	-700	-4.8	2,016	-680	-4.7
(2:a) Sekreterare, slutlön, dyrtid	14: 6,800	Torde ej förekomma														
Alt. A	22: 9,060	—	—	—	1,758	—	—	1,992	—	—	2,068	—	—	2,144	—	—
» B	—	—	—	—	1,721	-37	-0.3	1,893	-99	-0.9	1,893	-175	-1.6	1,893	-251	-2.2
» C	—	—	—	—	1,642	-116	-1.1	1,672	-320	-2.9	1,732	-336	-3.0	1,792	-352	-3.1
» D	—	—	—	—	1,636	-122	-1.1	1,732	-260	-2.4	1,828	-240	-2.2	1,924	-220	-2.0
(1:a) Notarie, begynnelselön, dyrtid	14: 4,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Alt. A	22: 6,420	1,157	—	—	1,302	—	—	1,485	—	—	1,561	—	—	1,637	—	—
» B	—	1,098	-59	-0.8	1,220	-82	-1.1	1,342	-143	-1.8	1,342	-219	-2.7	1,342	-295	-3.7
» C	—	1,074	-83	-1.1	1,193	-109	-1.4	1,223	-262	-3.3	1,283	-278	-3.5	1,343	-294	-3.7
» D	—	1,139	-18	-0.3	1,187	-113	-1.5	1,283	-202	-2.6	1,379	-182	-2.3	1,475	-164	-2.0
(3:e kvinnl.) Kontorsskrivare, slutlön, dyrtid	14: 2,400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Alt. A	22: 3,828	759	—	—	854	—	—	987	—	—	1,063	—	—	1,139	—	—
» B	—	654	-105	-2.3	727	-127	-2.7	800	-187	-3.9	800	-263	-5.4	800	-339	-6.8
» C	—	677	-82	-1.8	752	-102	-2.2	782	-205	-4.3	842	-221	-4.5	902	-237	-4.7
» D	—	698	-61	-1.3	746	-108	-2.3	842	-105	-2.2	938	-125	-2.6	1,034	-105	-2.1
Expeditionsvakt, slutlön, dyrtid	14: 1,400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Alt. A	22: 3,144	654	—	—	736	—	—	856	—	—	932	—	—	998	—	—
» B	—	537	-117	-3.1	597	-139	-3.6	657	-197	-4.9	657	-275	-6.7	657	-341	-8.2
» C	—	572	-82	-2.2	636	-100	-2.6	666	-190	-4.8	726	-206	-5.0	786	-212	-5.1
» D	—	582	-72	-1.9	630	-106	-2.8	726	-130	-3.3	822	-110	-2.7	918	-80	-2.0
Expeditionsvakt, begynnelselön, billigaste ort	14: 1,050	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Alt. A	22: 1,980	476	—	—	535	—	—	632	—	—	698	—	—	712	—	—
» B	—	388	-138	-5.6	376	-159	-6.3	414	-218	-8.4	414	-284	-10.5	414	-298	-11.0
» C	—	394	-82	-3.3	438	-97	-3.9	468	-164	-6.3	528	-170	-6.8	588	-124	-4.6
» D	—	384	-92	-3.7	432	-103	-4.1	528	-104	-4.0	624	-74	-2.7	672	-40	-1.8

Bilaga.

samt med hänsyn till olika ålder och försörjningsplikt, beräknat för levnadskostnadsförhållande till belopp enligt nu gällande grunder.

Alt. D: Lönetillägg utgår å månadslönen efter 45 % av index, minskat med 100, med tillägg av 5 kr. ($\frac{1}{15}$ av index vid 75) för icke reglerade verk och 4 kr. ($\frac{1}{5}$ av 5 kr.) för reglerade verk dels för alla (kvarstående existensminimum), ytterligare 5 resp. 4 kr. för dem, som äro äldre än 25 år, dels för barn under 16 år, för första barnet 10 resp. 8 kr. och för varje ytterligare barn utöver det första 5 resp. 4 kr. Summan av dessa extra tillägg må dock ej överstiga den procentuellt å lönen utgående tilläggsdelen.

med +, minskning med —, dels i absoluta tal, dels i procent på sammanlagd lön och nuvarande grunder.

b) Befattningshavare vid icke definitivt löner reglerade verk.

Lönegrad eller befattning samt alternativ (se ovan!)	Avlöning 1914: — 1922: —	Tillägg enl. alt. med ändring, absolut och i % av lön + nuv. dyrtidstillägg														
		Löntagare utan barnförsörjning						Löntagare med barn under 16 år att försörja								
		under 25 år			över 25 år			ett barn			tre barn			fem barn		
		Till- lägg	Ändring kr. %	Till- lägg	Ändring kr. %	Till- lägg	Ändring kr. %	Till- lägg	Ändring kr. %	Till- lägg	Ändring kr. %	Till- lägg	Ändring kr. %	Till- lägg	Ändring kr. %	Till- lägg
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
<i>3:e normalgraden.</i>																
Byråchef, slutlön, dyraste ort	14: 8,700	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Alt. A	22: 9,700	Torde ej förekomma	—	—	3,931	—	—	3,755	—	—	3,863	—	—	3,971	—	—
> B	—	—	—	—	2,886	-445	-3.4	3,175	-580	-4.3	3,175	-688	-5.1	3,175	-796	-5.8
> C	—	—	—	—	2,772	-559	-4.3	2,831	-924	-6.8	2,950	-913	-6.7	3,069	-902	-6.6
> D	—	—	—	—	2,694	-637	-4.9	2,814	-941	-7.0	2,934	-929	-6.8	3,054	-917	-6.7
<i>2:a normalgraden.</i>																
Sekreterare, slutlön, dyrort...	14: 6,800	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Alt. A	22: 7,800	Torde ej förekomma	—	—	2,732	—	—	3,090	—	—	3,198	—	—	3,906	—	—
> B	—	—	—	—	2,886	+154	+1.5	3,175	+85	+0.6	3,175	-23	-0.2	3,175	-131	-1.2
> C	—	—	—	—	2,772	+40	+0.4	2,831	-259	-2.4	2,950	-248	-2.3	3,069	-237	-2.2
> D	—	—	—	—	2,694	-38	-0.4	2,814	-276	-2.5	2,934	-264	-2.4	3,054	-252	-2.3
<i>1:a normalgraden.</i>																
Notarie, begynnelselön, dyraste ort	14: 4,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Alt. A	22: 4,900	1,617	—	—	1,819	—	—	2,075	—	—	2,183	—	—	2,291	—	—
> B	—	1,637	+20	+0.3	1,813	-6	-0.1	1,994	-81	-1.2	1,994	-189	-2.7	1,994	-297	-4.1
> C	—	1,633	+16	+0.2	1,815	-4	-0.1	1,874	-201	-2.9	1,993	-190	-2.7	2,112	-179	-2.5
> D	—	1,677	+60	+0.9	1,737	-82	-1.2	1,857	-218	-3.1	1,977	-206	-2.9	2,097	-194	-2.7
<i>3:e kvinnl. graden.</i>																
Kontorsskrivare, slutlön, dyrort	14: 2,400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Alt. A	22: 3,000	1,084	—	—	1,220	—	—	1,410	—	—	1,518	—	—	1,626	—	—
> B	—	999	-85	-2.1	1,110	-110	-2.4	1,221	-189	-4.3	1,221	-297	-6.6	1,221	-405	-8.8
> C	—	1,069	-15	-0.4	1,188	-32	-0.8	1,247	-163	-3.7	1,366	-152	-3.4	1,485	-141	-3.0
> D	—	1,050	-34	-0.8	1,110	-110	-2.4	1,230	-180	-4.1	1,350	-168	-3.7	1,470	-156	-3.4
<i>Vaktmästare, slutlön, dyraste ort</i>	14: 1,400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Alt. A	22: 1,900	777	—	—	884	—	—	1,025	—	—	1,133	—	—	1,235	—	—
> B	—	633	-144	-5.3	703	-171	-6.1	773	-252	-8.7	773	-360	-12.0	773	-462	-14.9
> C	—	742	-85	-1.3	825	-49	-1.7	884	-141	-4.9	1,003	-130	-4.3	1,122	-113	-3.6
> D	—	687	-90	-3.3	747	-137	-4.9	867	-158	-5.4	987	-146	-4.9	1,107	-128	-4.1
<i>Vaktmästare, begynnelselön, billigaste ort</i>	14: 1,050	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Alt. A	22: 1,450	651	—	—	732	—	—	868	—	—	942	—	—	942	—	—
> B	—	483	-168	-8.0	537	-195	-9.0	591	-377	-12.0	591	-351	-14.6	591	-351	-14.6
> C	—	608	-43	-2.0	676	-56	-2.6	735	-133	-5.8	854	-88	-3.7	956	+14	+0.6
> D	—	538	-113	-5.4	598	-134	-6.1	718	-150	-6.8	838	-104	-4.3	956	+14	+0.6

